

Kommunal plan för räddningsin- sats

Heidelberg Materials Ce-
ment Sverige AB, Slite.

Datum 2026-05-19

Ärendenr RS 2026/1118

Beslutsfattare: Räddningschef Lars-Göran Uddholm

Version [1.0]

Kommunal plan för räddningsinsats

Innehåll

Kommunal plan för räddningsinsats	1
Heidelberg Materials Cement Sverige AB, Slite.	1
1. Inledning	2
1.1 Allmänt/Bakgrund	2
1.1.1 Uppdelning	2
1.2 Syfte	2
1.3 Lagstiftning	2
1.3.1 Förbyggande verksamhet	3
1.3.2 Räddningsinsats	3
2 Räddningstjänstens förmåga att genomföra räddningsinsats	3
2.1 Grundläggande insatsförmåga	3
2.2 Förmåga farliga ämnen	4
2.3 Personella & materiella resurser.	5
2.4 Ledningsförmåga	5
2.5 Samverkan	5
2.6 Specialresurser & externa resurser	6
3 Utalarming av räddningstjänsten	6
3.1 Alternativ larmväg	6
4 Företaget	7
4.1 Hantering	7
4.2 Riskscenarier	8
4.3 Scenario – Läckage av KEO eller A/C-bränsle som inte antänds	8
4.4 Scenario – Läckage A/C-bränsle som antänds	8
4.5 Scenario – Brand i cistern	8

5	Information till allmänheten	9
5.1	Information till allmänheten	Fel! Bokmärket är inte definierat.
5.2	Viktigt meddelande till allmänheten	9
6	Underrättelse till annan stat	9
7	Övningar	10
8	Upprättande & uppdatering av planen	10

1. Inledning

Detta dokument beskriver riskerna med Heidelberg Materials Cement Sverige AB:s verksamhet i Slite. Vidare beskrivs räddningstjänstens förmåga att genomföra räddningsinsatser, hur larmningen av räddningstjänsten genomförs samt hur allmänheten informeras i samband med olyckor. Dessutom beskrivs räddningstjänstens och verksamhetens övningsplan.

1.1 Allmänt/Bakgrund

Enligt **Sevesolagen**, det vill säga *lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor*, finns två kravnivåer för verksamheter som omfattas av regelverket. Vilken nivå en verksamhet tillhör beror på vilka farliga ämnen som hanteras och i vilken mängd.

Lägre kravnivå:

Verksamheter på den lägre kravnivån är skyldiga att lämna in en anmälan till Länsstyrelsen och Arbetsmiljöinspektionen. Anmälan ska innehålla en beskrivning av hur verksamheten arbetar för att förebygga risker för allvarliga kemikalieolyckor. Företaget ska dessutom upprätta ett handlingsprogram för att förebygga sådana olyckor.

Högre kravnivå:

Verksamheter som tillhör den högre kravnivån ska, utöver kraven enligt den lägre nivån, även ta fram en säkerhetsrapport. Denna ska uppdateras vart tredje år eller vid större förändringar i verksamheten. Säkerhetsrapporten ska beskriva verksamheten, dess risker, vilka farliga ämnen som hanteras, handlingsplaner samt den interna nödlägesberedskapen vid en allvarlig kemikalieolycka.

Därutöver ska kommunen upprätta en plan för räddningsinsatser i enlighet med *förordning (2003:789) om skydd mot olyckor*

1.1.1 Uppdelning

Den kommunala planen för räddningsinsats är uppdelad i två delar:

- En allmän del som kommuniceras till allmänheten
- En intern del där räddningsinsatser beskrivs på en mer detaljerad nivå och där räddningstjänstens egen personal utgör målgrupp. Denna del kommuniceras ej till allmänheten.

1.2 Syfte

Syftet med denna rapport är att beskriva den allmänna kommunala planen för räddningsinsatser vid allvarliga kemikalieolyckor på Heidelberg Materials fabrik i Slite.

1.3 Lagstiftning

Nedan presenteras lagstiftning som styr räddningstjänstens arbete.

1.3.1 Förbyggande verksamhet

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 1 Kap 3 § :

Räddningstjänsten skall planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 1 Kap 3 a §:

Förebyggande verksamhet som staten och kommunerna ansvarar för enligt denna lag ska planeras och organiseras så att den effektivt bidrar till att förebygga bränder och andra olyckor samt förhindra eller begränsa skador till följd av bränder och andra olyckor. Särskild vikt ska läggas vid att förhindra människors död och andra allvarliga skador. Lag (2020:882).

1.3.2 Räddningsinsats

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 1 kap. 2 §:

Med räddningstjänst avses i lagen de räddningsinsatser som staten eller kommunerna skall ansvara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljön.

Till räddningstjänst hänförs också räddningsinsatser som görs enligt 4 kap. 1-4 §§ utan att det har inträffat någon olycka eller föreligger överhängande fara för en olycka.

Staten eller en kommun skall ansvara för en räddningsinsats endast om detta är motiverat med hänsyn till behovet av ett snabbt ingripande, det botade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt.

I denna lag behandlas endast sådana räddningsinsatser som avses i denna paragraf.

2 Räddningstjänstens förmåga att genomföra räddningsinsats

2.1 Grundläggande insatsförmåga

Under dygnets alla timmar upprätthålls beredskap för att kunna hantera de olyckor som kan inträffa inom region Gotlands geografiska område. Räddningstjänsten har totalt 10 brandstationer på Gotland. Dessa presenteras nedan.

Heltidsstation

- Visby

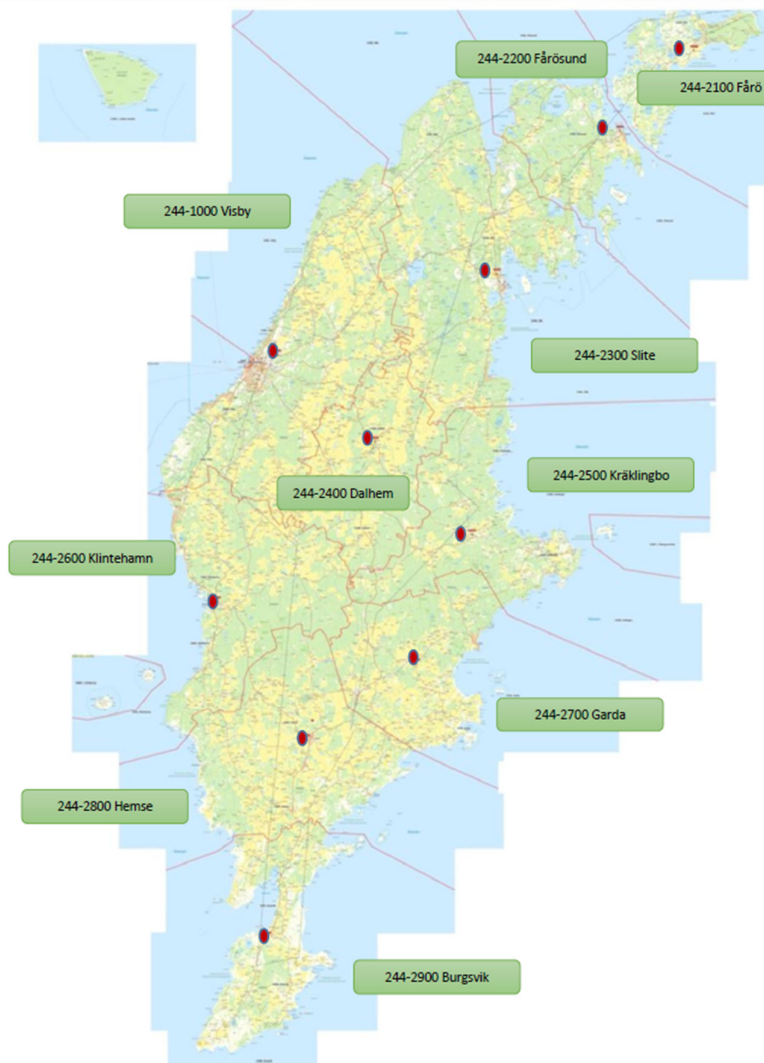
Deltidsstationer

- Fårösund
- Slite
- Klintehamn
- Kräklingbo
- Hemse
- Burgsvik

Deltidsstationer med frivillig utryckning:

- Fårö
- Dalhem
- Garda

Respektive stations placering illustreras på bilden nedan.

Figur 1 - Brandstationernas placering.

Brandstationerna har delats in utifrån geografisk placering i tre olika distrikt. Lägsta beredskapsnivå:

- För distrikt Norr 9 personer.
- För distrikt Söder 9 personer.
- För distrikt Mitt 7 personer.

För räddningsresurser i Visby med heltidsanställd personal ska det första fordonet vara på väg mot olycksplatsen inom 90 sekunder från att larmet inkommit. Vid stationer med räddningspersonal i beredskap är tid för utryckning 7 minuter. För stationer med frivillig inryckning har a tid för utryckning under perioden 2009–2020 varit kortare än 10 minuter.

Utöver personal knuten till en specifik brandstation har räddningstjänsten även tillgång till en regional förstärkningsresurs bestående av 30 frivilliga personer. Denna resurs är främst

avsedd att användas vid insatser som pågår under längre tid och där ordinarie räddningspersonal inte är nödvändig under hela insatsen.

Räddningstjänsten Gotland ingår i ett samarbete med 13 andra räddningstjänster, däribland Storstockholms brandförsvaret, Uppsala Brandförsvaret och Brandkåren Attunda. Samarbetet kallas Räddningsregion Östra Svealand (RRÖS). Inom RRÖS larmas räddnings- och ledningsresurser utan geografiska begränsningar för att effektivt kunna möta de hjälpsökandes behov. Samarbetet innebär att andra räddningstjänster kan bistå Räddningstjänsten Gotland vid behov.

Inom Räddningsregion Östra Svealand (RRÖS) finns två larm- och ledningscentraler. Gotland är anslutet till Räddningscentral Mitt (RCM), som ansvarar för att larma ut resurser på Gotland vid inträffade händelser.

2.2 Förmåga farliga ämnen

Räddningstjänsten Gotland ingår i samarbetet Regionskem, vilket är ett samarbete inom RRÖS. Syftet med samarbetet är att utveckla en effektiv lednings- och insatsförmåga vid kemikalieolyckor. Inom samarbetet definieras fyra förmågenivåer: Kemnivå RIB samt Kemnivå 1, 2 och 3.

Räddningstjänsten Gotland uppnår Kemnivå 1, vilket innebär att vi under en insats har följande förmåga:

- Indikera brandfarliga gaser.
- Mäta pH-värden i vätskor.
- Arbeta i områden där luftföroreningar sprids okontrollerat eller där syrebrist förekommer, för att rädda liv, begränsa utsläpp av kemikalier eller utföra liknande åtgärder. Detta sker med gastät kemskyddsdräkt och tryckluftsapparat.
- Medverka som kemdykare tillsammans med kemdykare från en Kemnivå 1- eller 2-station, inom den egna organisationen eller i samverkan med andra organisationer.

Vid en större kemolycka får Räddningstjänsten Gotland stöd av andra räddningstjänster inom RRÖS som når upp till högre kemnivåer.

2.3 Personella & materiella resurser.

Inom Region Gotland finns följande räddningstjänstresurser som kan komma att ingå i en händelse på Heidelberg Materials i Slite:

- *Ledningsenhet*: Enhet för insatsledare som samordnar övriga enheter och utövar insatsledning.
- *Släcke/ räddningsenhet*: Enhet utrustad för att kunna hantera olika typer utav olyckor.
- *Höjdenhet*: Enhet till för livräddning & brandsläckning på höjd.
- *Tankenhet*: Enhet för vattentransport.
- *Specialenheter*: Det finns fler olika specialenheter för olika behov såsom tung räddning och höghöjdsräddning.

Genom RRÖS kan Räddningstjänsten Gotland få hjälp av en mängd ytterligare resurser.

2.4 Ledningsförmåga

Med ledning av insats avses inriktningen och samordningen av en enskild räddningsinsats. Varje räddningsstyrka har ett befäl med kompetens att leda insatser. Utöver detta finns

alltid en insatsledare i beredskap, som deltar vid händelser där behovet av inriktning och samordning är större.

Vid mycket omfattande insatser kan en stab upprättas som stöd för ledningsarbetet. Detta kan ske både vid Räddningscentral Mitt (RCM), på våra brandstationer eller direkt på skadeplatsen.

Vilka ledningsresurser som larmas beror på det ledningsbehov som den aktuella händelsen kräver. Den som leder en räddningsinsats benämns insatschef och/eller räddningsledare. Denna funktion ansvarar bland annat för att:

- fastställa insatsens mål,
- fördela uppgifter och resurser utifrån målet,
- följa upp hur insatsen genomförs och vilka effekter åtgärderna ger.

Insatschefen och/eller räddningsledaren ska löpande rapportera till den övergripande ledningen och säkerställa samverkan med andra aktörer på skadeplatsen. Normalt är det insatsledaren som på skadeplatsen fungerar som både insatschef och räddningsledare.

Samarbetet inom Räddningsregion Östra Svealand (RRÖS) omfattar även ledningsresurser, vilket innebär att ledningspersonal från andra räddningstjänster vid behov kan leda eller delta i räddningsinsatser på Gotland.

2.5 Samverkan

Räddningstjänsten Gotland har planerat samverkan med entreprenörer och organisationer med syfte att kunna öka kapaciteten och effektiviteten.

I vardagen samverkar räddningstjänsten med polis och ambulans. Denna rutinmässiga samverkan innebär att dessa aktörer har ett bra samarbete.

2.6 Specialresurser & externa resurser

Enligt gällande lagstiftning är det anläggningsägarens ansvar att tillhandahålla utrustning och upprätthålla en beredskap i skäligen omfattning vid verksamheter där en olycka kan få allvarliga konsekvenser för människor eller miljö.

I Sverige har sju oljebolag bildat Släckmedelscentralen SMC AB (SMC) och investerat i utrustning för att kunna släcka bränder på oljedepåer. SMC har ingått avtal med flera räddningstjänster om beredskap och drift av SMC:s operativa verksamhet. Förutom ägarna har även andra företag som lagrar eller hanterar petroleumprodukter tecknat samarbetsavtal med SMC. För närvarande finns ingen resursdepå från SMC på Gotland.

Nationella resurser från Myndigheten för civilt försvar kan begäras beroende på olyckans art. Dessa resurser har vanligtvis lång framkörningstid. I Slite finns dock en av Myndigheten för civilt försvars förstärkningsresurser i form av en oljeskyddscontainer, utrustad för att hantera oljeutsläpp.

3 Utlarmning av räddningstjänsten

En utlarmning av en räddningsstyrka initieras vanligtvis genom ett 112-samtal via SOS Alarm, men kan också utlösas av indikationer i tekniska system, till exempel automatiska brandlarm.

Larm- och ledningsoperatörerna vid Räddningscentral Mitt (RCM) tar emot inkommande medlyssningar från SOS Alarm. Operatörerna larmar därefter ut lämpliga resurser baserat på en bedömning av händelsen, den aktuella riskbilden och rådande beredskapsläge.

För olika typer av händelser finns larmplaner, som anger vilka resurser som ska larmas vid en specifik olyckstyp.

3.1 Alternativ larmväg

När räddningstjänsten får ett larm ska det sändas ut till räddningstjänstens personal via personsökare, raketapparater samt en applikation. Stationen som larmas får även larmet till den fysiska stationen.

Det finns också möjlighet att larma ut via tyfon på brandstationerna. Det kan göras vid större händelser där räddningstjänsten har ett behov av att få in mer personal och vill uppmärksamma all personal som finns i området. Tyfonlarm används inte i normalfallet.

4 Företaget

4.1 Hantering

Heidelberg Materials är beläget i Slite på nordöstra Gotland. Produktionsanläggningen tillverkar cement av klinker. Utöver fabriken finns en hamn, flera stenbrott samt lager och infrastruktur för råvaror och bränslen. Fabriken är normalt i drift 24 timmar per dygn, med undantag för underhållsstopp några veckor per år.

Heidelberg Materials tillhör den högre SEVESO-kravnivån på grund av den mängd brandfarliga vätskor som hanteras. Mer specifikt är det hanteringen av KEO-bränsle och A/C-bränsle som gör att verksamheten omfattas av den högre kravnivån enligt lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

- A/C-bränsle är omhändertagna lösningsmedel.
- KEO är konverterad eldningsolja.

Utöver dessa hanteras flera andra kemikalier som omfattas av SEVESO-lagstiftningens lägre nivå. Nedan listas de kemikalier som Heidelberg hanterat och som omfattas av SEVESO-lagstiftningen:

Ämne	Exempel på farliga egenskaper	Tänkbara händelser
A/C-bränsle	Giftigt för vattenlevande organismer	Utsläpp
	Extremt brandfarlig vätska	Brand, pölbrand
KEO	Mycket giftigt för vattenlevande organismer	Utsläpp
Gasol	Extremt brandfarlig gas	Brand, explosion
Acetylen	Extremt brandfarlig gas	Brand, explosion
Diesel	Giftigt för vattenlevande organismer	Utsläpp
	Brandfarlig vätska	Brand, pölbrand
Krut	Explosivt	Brand, explosion

Figur 2 – Urklipp ur informationsmaterial utgivet av Heidelberg Materials cement Sverige AB.

Heidelberg materials planerar att bygga ut fabriken med en CCS-anläggning som ska avskilja och permanent lagra koldioxiden som släpps ut i tillverkningsprocessen.

Som en del av Slitefabrikens säkerhetsarbete har fabriken utvecklat en internplan för räddningsinsatser. Slitefabrikens internplan bygger vidare på Heidelberg AB:s internplan för krishantering. Vid en krissituation aktiveras företagets krisorganisation som samverkar med räddningstjänst och andra myndigheter.

4.2 Riskscenarier

Verksamheten har i sin säkerhetsrapport redovisat hur riskerna har analyserats med flera olika metoder. Baserat på dessa analyser har verksamheten tagit fram flera typscenarier utifrån alla identifierade risker.

Räddningstjänsten har, utifrån verksamhetens riskanalys, valt tre scenarier som bedöms täcka det mesta som kan inträffa i samband med hanteringen av de farliga ämnena. För varje scenario ges dessutom en övergripande beskrivning av räddningstjänstens sannolika åtgärder.

Scenarierna är kopplade till KEO-bränslet och A/C-bränslet, eftersom hanteringen av dessa bränslen utgör grunden för denna plan.

4.3 Scenario – Läckage av KEO eller A/C-bränsle som inte antänds

Åtgärderna riktas kortfattat mot att minimera personskador, stoppa läckage, förhindra antändning samt att hindra spridning av ämnena. Därefter omhändertas utsläppet.

Vid en olycka larmar ledningscentralen ut räddningstjänstresurser beroende på händelsens omfattning. Räddningsledaren och ledningscentralen gör kontinuerliga bedömningar av resursbehovet. Vid behov begärs fler räddnings- och ledningsresurser.

Vid ett läckage av KEO-bränsle eller A/C-bränsle fokuserar räddningstjänsten på livräddning och evakuering av området. Samtidigt arbetar räddningstjänsten för att stoppa läckaget och förhindra spridning till omgivningen. Om utsläppet når vatten vidtas åtgärder för att begränsa vidare spridning. Vid omfattande utsläpp till vatten kan MSB:s oljeskyddscontainrar begäras som förstärkningsresurs.

Under hela insatsen beaktas alltid antändningsrisken. Vid större utsläpp kan Räddningstjänsten Gotland få stöd av andra resurser inom Räddningsregion Östra Svealand (RRÖS).

4.4 Scenario – Läckage A/C-bränsle som antänds

Åtgärderna riktas kortfattat mot att minimera personskador, förhindra brandspridning, släcka brand, stoppa läckage, förhindra ny antändning samt att hindra spridning. Därefter omhändertas utsläppet.

Vid en olycka larmar ledningscentralen ut räddningstjänstresurser beroende på händelsens omfattning. Räddningsledaren och ledningscentralen gör kontinuerliga bedömningar av resursbehovet, och vid behov begärs ytterligare räddnings- och ledningsresurser.

Vid brand i ett utsläpp av A/C-bränsle fokuserar räddningstjänsten på livräddning och evakuering av området. Samtidigt arbetar räddningstjänsten för att stoppa brandspridning och släcka branden. Eftersom förmågan att släcka bränslebrand finns i Visby kan själva släckningsarbetet ta viss tid.

Räddningstjänsten arbetar även för att stoppa läckage och förhindra spridning till omgivningen. Om utsläppet når vatten vidtas åtgärder för att begränsa vidare spridning, och vid omfattande utsläpp kan Myndigheten för civilt försvars oljeskyddscontainer begäras som förstärkningsresurs.

Under hela insatsen beaktas risken för återantändning. Vid större bränder i utsläpp kan Räddningstjänsten Gotland få stöd av andra resurser inom Räddningsregion Östra Svealand (RRÖS).

4.5 Scenario – Brand i cistern

Åtgärderna riktas kortfattat mot att minimera personskador, förhindra brandspridning, begränsa branden och slutligen att släcka branden. Därefter tar verksamheten över.

Vid en olycka larmar ledningscentralen ut räddningstjänstresurser beroende på händelsens omfattning. Räddningsledaren och ledningscentralen gör kontinuerliga bedömningar av resursbehovet. Vid behov begärs ytterligare räddnings- och ledningsresurser.

Vid **brand i en cistern** fokuserar räddningstjänsten på livräddning och **evakuering av området**. Samtidigt arbetar räddningstjänsten för att stoppa brandspridning till andra delar av verksamheten, exempelvis till andra cisterner. Detta sker genom att kyla den brandutsatta cisternen samt intilliggande cisterner och byggnadsdelar.

Räddningstjänsten kan även genomföra släckförsök med skum. Om släckning inte är möjlig kan SMC larmas för särskild kompetens och utrustning för att hantera cisternbränder. Insatsen kan också inriktas på att **låta branden brinna ut**, om detta bedöms vara lämpligt. Vid cisternbrand kan **Räddningstjänsten Gotland** få stöd av andra resurser inom Räddningsregion Östra Svealand (RRÖS).

5 Information till allmänheten

Information till allmänheten om Heidelberg Materials verksamhet i Slite finns på Region Gotlands webbplats ([Heidelberg Materials](#)). På Region Gotlands hemsida finns även generell information om farlig verksamhet, där du kan ta del av:

- Anläggningar inom Räddningstjänsten Gotlands område som omfattas av SEVESO-lagens högre kravnivå.
- Beskrivning av verksamheten vid dessa anläggningar.
- Vilka typer av olyckor som kan inträffa.
- Hur du blir varnad vid en olycka och hur du bör agera vid ett VMA (*Viktigt meddelande till allmänheten*).
- Hänvisningar till Myndighetens för civilt försvars information om SEVESO-verksamhet.

Vid olyckor eller kriser i samhället kan allmänheten även ringa **informationsnumret 113 13** för att få eller lämna information.

5.1 Viktigt meddelande till allmänheten

Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) har en central funktion som varningssystem för att snabbt informera allmänheten om allvarliga händelser i närområdet som kan hota liv, hälsa, egendom eller miljö, till exempel vid gas- eller kemikalieolyckor. Räddningstjänsten inom Region Gotland använder VMA för att varna allmänheten vid sådana situationer.

VMA består av flera delar:

- **Radio:** P4 Gotland sänder i sina direktsändningar information om händelsen.
- **TV:** En informationstext med rubriken "*Viktigt meddelande till allmänheten*" rullar över tv-skärmen.
- **SMS:** Meddelanden kan skickas till personer som befinner sig i det berörda området. Enligt **Lag om elektronisk kommunikation** får sms-utskick till mobiler endast användas för VMA.
- **Utomhuslarm (Hesa Fredrik):** När en fara hotar kan allmänheten snabbt varnas med utomhuslarmet. Signalen ljuder i **7 sekunder följt av 14 sekunder tystnad**, och upprepas i **2 minuter**. När faran är över ljuder en **sammanhängande signal på 30–40 sekunder**. Ljudsignalen kan även användas för andra larm, som beredskapslarm och flyglarm, som har egna signalmönster.

När du hör signalen ska du:

- Gå inomhus.
- Söka information via radio (i första hand P4 Gotland), tv eller appar som hanterar krisinformation.
- Stänga dörrar, fönster och ventilation.

Observera: Hesa Fredrik finns inte överallt. Personer som bor i områden utan utomhus-tuta eller har **hörselnedsättning** kan ändå få varning via radio, tv eller krisappar som Sveriges Radio Play, Krisinformation eller SOS Alarms app 112.

På Gotland finns VMA utbyggt i tätorterna Visby, Slite och Fårösund. Utomhusvarningssystemet testas fyra gånger per år för att säkerställa funktion och ge personalen övning. Testerna sker klockan 15.00 den första helgfria måndagen i mars, juni, september och december i Visby, Slite och Fårösund.

6 Underrättelse till annan stat

Om effekterna av en olycka vid ett företag som omfattas av lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor skulle kräva åtgärder för att skydda befolkning eller miljö i ett annat land än Sverige, ska Räddningstjänsten omedelbart informera den berörda myndigheten i det landet.

7 Övningar

Att denna plan för räddningsinsats fungerar och är ändamålsenlig ska säkerställas genom övning. Övningar genomförs med jämna mellanrum och planeras årligen i en särskild övningsplan. Övningar ska genomföras minst vart tredje år, men kan ske oftare vid exempelvis stora verksamhetsförändringar.

Övningarna kan variera från orientering på anläggningarna för att öka kunskapen om objekten, till storskaliga övningar. Så långt det är möjligt ska övningarna genomföras tillsammans med verksamheterna.

8 Upprättande & uppdatering av planen

Planen ska presenteras för allmänheten i Region Gotland som ges möjlighet att lämna synpunkter på planen. Planen ska ses över vart tredje år och uppdateras utefter behov, i enlighet med MSBFS 2014:2.